

بررسی دیدگاه معلمان در مورد چگونگی شاداب سازی مدارس با توجه به استانداردهای کالبدی طراحی فضاهای آموزشی

دکتر پوراندخت فاضلیان^۱، صابر عظیمی^۲

تاریخ دریافت: ۹۳/۶/۲۰ تاریخ ویرایش: ۹۳/۹/۸ تاریخ پذیرش: ۹۳/۱۰/۲۳

چکیده

نشاط و شادابی همواره به عنوان یکی از مهم‌ترین نیازهای دانش‌آموزان و معلمان در مدارس مطرح بوده است. پژوهش‌های صورت گرفته، نشان داده‌اند که عوامل کالبدی، مدیریتی و روابط در مدرسه در ایجاد شادکامی در معلمان و دانش‌آموزان دخیل هستند. در تحقیق حاضر؛ تمرکز اصلی ما روی بعد کالبدی مدارس می‌باشد و براساس قوانین نظام آموزشی کشورمان، باید مطابق استانداردهای مصوب آموزش و پرورش باشد. در پژوهش حاضر، قصد داریم دیدگاه معلمان را در مورد اثرگذاری استانداردهای طراحی فضاهای فیزیکی، رنگ، امکانات و بهداشت مدارس در ایجاد محیط شاداب در مدارس بررسی نماییم. برای نیل به این هدف، تحقیق به شکل توصیفی-زمینه‌یابی بوده و از یک پرسشنامه محقق‌ساخته برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده شده است. روایی این پرسشنامه با توجه به نظر پنج تن از اساتید تعیین شده و پایایی آن نیز با روش آلفای کرونباخ عدد ۰/۸۴ محاسبه گردیده است. جامعه‌ی آماری نیز شامل معلمان ابتدایی ناحیه چهار کرج می‌باشد که به شکل خوشه‌ای، نمونه‌ای صد نفری از آن‌ها انتخاب شده است. برای تحلیل آماری نیز از میانگین و روش t تک‌نمونه‌ای استفاده شده است. نتایج بیان‌گر آن هستند که از نظر معلمان، استانداردهای مربوط به رنگ و امکانات آموزشی مدارس تاثیر مطلوبی در شادابی معلمان و دانش‌آموزان دارند و برعکس، استانداردهای طراحی فضاهای فیزیکی و بهداشت مدارس باعث کاهش شادابی آن‌ها در مدرسه می‌گردند.

کلیدواژه‌ها: شاداب‌سازی مدارس، دیدگاه معلمان، استانداردهای کالبدی.

مقدمه

نشاط و شادامانی، به دلیل تأثیرات عمده‌ای که بر شکل‌گیری شخصیت آدمی و مجموعه زندگی وی دارد؛ همواره ذهن انسان را به خود مشغول کرده است (جعفری و همکاران، ۱۳۸۱). با مطرح شدن روزافزون اهمیت شادی در امر سلامت روان و خوشبختی و همچنین تأثیر آن در تقویت قوای روانی انسان، برای مقابله با پیچیدگی‌ها

۱- عضو هیات علمی دانشگاه خوارزمی. fazelian@khu.ac.ir

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد تکنولوژی آموزشی، دانشگاه خوارزمی. sabber67azimi@yahoo.com

* این مقاله برگرفته از پایان نامه مقطع کارشناسی ارشد آقای صابر عظیمی دانشجوی رشته تکنولوژی آموزشی دانشگاه خوارزمی می‌باشد.

و مشکلات دنیای امروز، توجه محققان، اندیشمندان و عوام مردم نسبت به آن تغییر نموده است. تحقیقات مختلف نشان می‌دهد که شادی، صرف نظر از چگونگی به دست آوردن آن، می‌تواند سلامتی جسمانی را بهبود بخشد. افرادی که شاد هستند احساس امنیت بیشتری دارند، آسان‌تر تصمیم می‌گیرند، از روحیه مشارکتی بهتری نسبت به کسانی که با آنان زندگی می‌کنند برخوردارند و درنهایت از وضع زندگی خود احساس رضایت دارند (کامیاب و همکاران، ۱۳۸۸). در اواخر قرن بیستم نشاط و شادمانی بشر به عنوان یکی از موضوعات مهم مورد بررسی قرار گرفت، زیرا یکی از مشکلات جوامع، غفلت از شادی و نشاط و در نتیجه، افزایش بیماری‌های روانی از قبیل اضطراب و افسردگی بود (فضل‌الهی و همکاران، ۱۳۸۹). مدرسه یکی از مکان‌هایی است که شادی در آن بسیار حائز اهمیت است.

هر فرد بیش از ۲۱ سال از عمر خود را در محیط مدرسه و در ارتباط با همسالان می‌گذراند. در این سال‌های مهم؛ رشد جسمی، روانی و اجتماعی وی رخ می‌دهد. رفتارها و نگرش‌های معلمان، دانش‌آموزان دیگر و روابط حاکم در مدرسه و حتی امکانات و فضای فیزیکی مدرسه تأثیر انکارناپذیری بر هویت‌یابی، شکوفایی استعدادها، پیشرفت تحصیلی، سلامت جسمی و روانی و شادمانی افراد دارد. تحقیقات حاکی از آن است که عوامل مرتبط با شادی را می‌توان به پنج دسته زیر تقسیم نمود؛ وضعیت فیزیکی و کالبدی، سبک مدیریتی، معلمان، روابط در مدرسه و امکانات آموزشی (نصوحی دهنوی و همکاران، ۱۳۸۳). از آن میان ما به بررسی چگونگی شاداب‌سازی مدارس براساس استانداردهای کالبدی آنها می‌پردازیم، تا یک قسمت کوچکی از پازل نیازسنجی را در آموزش و پرورش پر نماییم. البته لازم به ذکر است که تحقیقات مختلف در مورد نقش عوامل موثر در شادابی در مدارس، به عوامل پیش گفته محدود نمی‌شود.

مربیان و فیلسوفان بزرگی هم‌چون افلاطون، ارسطو و دیویی موضوع شادی را در قالب نظریه‌های "رغبت" مطرح نموده‌اند. طرفداران این نظریه‌ها، به خصوص پیشرفت‌گراها معتقدند که موضوعات یادگیری بهتر است در مسیر رغبت‌های واقعی کودکان قرار گیرد، وگرنه یادگیری سطحی و غیر قابل اعتماد خواهد بود (گوتک، ۱۳۹۰). در ادامه این بخش برخی از مهم‌ترین تحقیقات صورت گرفته مرتبط با موضوع

پژوهشی آورده شده است.

لیوبومیرسکی^۱ (۲۰۰۱، ص. ۷۶)، به نقش عامل فردی در شادابی افراد اشاره می‌کند. او معتقد است: «باید نگرش مثبت را در افراد پرورش داد؛ به خصوص در سطح مدارس زیرا، اگر دانش‌آموزان با نگرش‌های مثبت پرورش یابند، می‌توانند بسیاری از مشکلات آینده را که ممکن است بر آنها تاثیر منفی بگذارد به راحتی حل کنند». ریان^۲ و دسی^۳ (۲۰۰۰) نیز نظریه خود را که شامل ارزیابی ذهن و احساس شخص در طول زندگی است ارائه نمودند. در واقع، بر اساس نظریه آنان، این امر ارزیابی شخص از زندگی خود است که به شاد بودن او کمک می‌کند. زیرا شادی با بسیاری از متغیرهای دیگر ارتباط دارد.

به عقیده (آرگیل^۴، ۲۰۰۱) بین شادی و برون‌گرایی همبستگی قوی وجود دارد. مطالعات باس^۵ (۲۰۰۰) نشان می‌دهد که در شاداب سازی مدارس عوامل فراوانی می‌توانند دخیل باشند. از آن جمله، به مدیر و معلم شاداب، مدرسه‌ای با فضای فیزیکی نشاط آور، کلاس‌های سالم و تمیز و با فضایی مناسب برای یادگیری و برگزاری مراسم شادی‌بخش، می‌توان اشاره نمود. بیرد^۶ و همکاران (۲۰۰۰) درباره چهار عامل شادمانی و رابطه‌ی آن با تعهد دینی پژوهشی انجام دادند و دریافتند که تعهد دینی، پیش‌بینی‌کننده شادمانی است. راه رسیدن به شادمانی و خوشبختی در پرتو توجه به ارزش‌ها و آرمان‌های معنوی، نیازهای اساسی، هدفمندی و معنی‌دار بودن زندگی و عشق الهی است (رایس^۷، ۲۰۰۱، ریان و دسی^۸، ۲۰۰۰)؛ این درحالی است که برخی دیگر از پژوهشگران معتقدند که عامل اصلی شادی در افراد مربوط به عوامل ژنتیکی است (لی‌کن^۹، ۱۹۹۹)، که علاوه بر عوامل فردی و اجتماعی بر شادمانی تأثیر دارند. زندگی ما سرتاسر روابطی است که بازتاب خود ما می‌باشد. در واقع، آنچه ما با آن

1. Lyubomirsky

2. Ryan

3. Deci

4. Argyle

5. Buss

6. Byrd

7. Reiss

8. Deci

9. Lykken

رابطه برقرار می‌کنیم همواره نشان‌دهنده ویژگی یا باورهایی است که درباره روابط داریم (هی،^۱ ۱۹۹۸). لی‌کن (۱۹۹۹: ۲۰)، به نقش عوامل اجتماعی - فرهنگی در شاداب سازی مدارس اشاره نموده و معتقد است: «تقویت عوامل اجتماعی - فرهنگی در مدارس از طریق برگزاری کلاس‌های موزیک، برگزاری جشن‌ها همراه با شادی و سرور به همراه آموزش والدین در شاداب سازی محیط منزل می‌تواند موجبات شاداب سازی مدارس را نیز فراهم نموده و محیطی سالم به منظور یادگیری هرچه بیشتر دانش‌آموزان به وجود آورد». در تحقیق دیگری که توسط پوتنام و همکاران در دانشگاه هاروارد و مرکز بشردوستی دانشگاه ایندیانا انجام شد، محققان به این امر پی بردند: افرادی که از مهارت‌های اجتماعی بالاتری برخوردارند، در مقایسه با افراد ثروتمند بهتر می‌توانند با دیگران ارتباط برقرار نمایند و شادتر نیز به نظر می‌آیند (هوپکه^۲، ۲۰۰۱) و رز^۳، (۲۰۰۰): برخی نیز بر این باورند که سرمایه‌ی اجتماعی، بیش از سرمایه‌ی انسانی (میزان تحصیلات، درآمد و موقعیت اجتماعی فرد) در میزان شادابی افراد جامعه موثر است و این مهم، در بین دوستان نزدیک، در شمار منبع خاصی از شادمانی برای فرد محسوب می‌گردد. در پژوهشی دیگر، از تعداد ۱۰۵ دانشجو خواسته شد که فعالیت‌های اجتماعی روزمره خود را (در طی یک هفته) یادداشت نمایند. دانشجویانی که از مقیاس بالاتری (در عطفه مثبت) برخوردار بودند، فعالیت‌های اجتماعی بیشتری نیز داشتند (بری^۴ و هانسن^۵، ۱۹۹۶). در پژوهشی دیگر با موضوع شادی و مشارکت، این فرضیه آزموده شد که مشارکت یکی از عوامل شادی آفرین است. نتایج به دست آمده حاکی از آن بود که دانش‌آموزان دارای فعالیت گروهی بیشتر، شادی بیشتری از خود نشان دادند، ولی دانش‌آموزانی که کمتر در فعالیت‌های گروهی مشارکت نمودند، در پژوهش، نیز از میزان شادی کمتری برخوردار بودند (لو^۶ و آرگیل، ۱۹۹۱). لیاقت‌دار و همکاران (۲۰۰۸) نیز طی مطالعاتشان به این نتیجه رسیدند که شادی افراد برون‌گرا تا اندازه‌ای از لذت

---

¹. Hey

². Huppke

³. Rose

⁴. Berry

⁵. Hansen

⁶. Lu

تعامل اجتماعی با دوستان ناشی می‌شود، که این تعاملات اجتماعی خود موجبات حمایت‌های فردی را فراهم می‌نمایند. راس^۱ (۱۹۸۹) در پژوهش‌های خود به این نتیجه رسید که حمایت اجتماعی منجر به کاهش افسردگی می‌شود. در تحقیق دیگری که با عنوان مشارکت اجتماعی و شادی انجام شد، نتایج حاکی از آن بودند که مشارکت اجتماعی موجب افزایش سطح شادی و سایر عواطف مثبت می‌گردد (فلیپس^۲، ۱۹۶۷). علاوه بر ویژگی‌های فردی و اجتماعی، عوامل دیگری نیز در شاداب سازی مدارس نقش دارند که یکی از آنها عوامل فیزیکی است.

تحقیقات نشان می‌دهد که نور طبیعی و مناظری که از پنجره دیده می‌شود، بر یادگیری دانش‌آموزان اثر مثبت می‌گذارد (کالر^۳، ۱۹۹۲). تامسون^۴ (۲۰۰۳)، نیز در مقاله‌ای با عنوان "رنگ در آموزش و پرورش" به این امر اشاره نموده است که آثار جسمانی و روانی رنگ‌ها و تناسب آن‌ها در مجموعه‌های آموزشی حائز اهمیت بوده و بهتر است به این امر توجه خاصی صورت گیرد. در تحقیق دیگری در رابطه با اثر رنگ و نور بر یادگیری، نتایج نشان دادند که رنگ و نور بر شکل یادگیری، نگه‌داری و حفظ اطلاعات دانش‌آموزان تاثیر می‌گذارد (ریتنر و رابین^۵، ۲۰۰۲). یکی دیگر از عواملی که در ایجاد محیط مفرح در مدرسه نقش ایفا می‌کند، مدیر مدرسه و سبک مدیریت می‌باشد. در تحقیقی که در شش دبیرستان دولتی و خصوصی انجام شد، مدارسی که افراد عامی از آنها به عنوان "مدارس خوب" نام برده بودند، مورد بررسی قرار گرفت. وجه مشترک این مدارس، در مدیرانی با دید مثبت، توجه به دانش‌آموزان، وجود روابط مطلوب بین اولیای مدرسه و دانش‌آموزان، غرور نسبت به موفقیت‌های مدرسه و احترام متقابل بود (جعفری، سیادت و بهادران، ۱۳۸۷). در پژوهش دیگر، با عنوان "رابطه بین نظر دانش‌آموزان و معلمان نسبت به جو سازمانی مدرسه"، نتایج نشان داد، در مدرسی که سهم مشارکت معلمان در امور مدرسه بیشتر است، دانش‌آموزان نیز دیدگاه و تصویر بهتری نسبت به مدرسه و هم‌چنین عشق به یادگیری و شادی بیشتری از خود نشان

^۱. Ross

^۲. Philips

^۳. Kuller

^۴. Thompson

^۵. Rittner & Robbin

می‌دهند (فلان^۱، ۱۹۹۸).

نتایج تحقیق دیگری که عابدی، احمدی و نصوحی (۱۳۸۳) در زمینه رابطه میزان شادمانی و عوامل آموزشگاهی دانش‌آموزان دبیرستانی شهر مبارکه انجام دادند حاکی از آن بود که بین میزان شادکامی دانش‌آموزان و روابط آنها با مدیر، دبیران و مشاور مدرسه همبستگی معنادار وجود دارد. هم‌چنین، بین میزان شادمانی دانش‌آموزان و سبک‌های رهبری حمایتی، موفقیت‌مدار و مشارکتی همبستگی معنادار دیده شد، که با سبک رهبری آمرانه معنادار نیست. دریکوندی (۱۳۸۱) در پژوهشی عوامل موثر بر شادابی دانش‌آموزان مدارس راهنمایی پسرانه شهر اصفهان را از نظر مدیران و مربیان پرورشی بررسی نمود. نتایج مطالعه حاکی از آن بود که مدیران و مربیان پرورشی عوامل شش‌گانه روان‌شناختی، فیزیکی، اجتماعی، آموزشی، اقتصادی و سازمانی را در ایجاد نشاط در دانش‌آموزان موثر می‌دانستند. شادی در مدرسه که به واسطه عوامل پیش‌گفته و بسیاری از متغیرهای دیگر ایجاد می‌شود، خود موجب شادی‌های دیگر است. تاکنون تعدادی از تحقیقات انجام شده در رابطه با عوامل اثرگذار در شادابی افراد و به خصوص دانش‌آموزان و معلمان در مدارس بیان شد، ولی با توجه به موضوع تحقیق، از بین آنها، تنها عوامل فیزیکی و کالبدی مدارس را مورد بررسی قرار می‌هیم؛ که شامل استانداردهای آموزش و پرورش کشورمان است. با توجه به اینکه تحقیق از نوع کاربردی است، نتایج پژوهش حاضر می‌تواند به طراحی مناسب‌تر فضاهای آموزشی و پرورشی مدارس کمک کنند و زمینه‌ساز ایجاد محیط شاداب در مدارس گردند. برای ایجاد درک مناسب‌تر از مفاهیم و متغیرهای مهم تحقیق، از متغیرهای مهم تحقیق، یعنی شادمانی، شاداب‌سازی مدارس و استاندارد مدارس ابتدایی تعاریف دقیقی ارائه می‌گردد.

شادمانی چیست؟

شادمانی به معنی ارزشیابی افراد از خود و زندگی‌شان به نحو مطلوب و مثبت می‌باشد (باس، ۲۰۰۰). آرگیل (۱۹۹۶) هم معتقد است شادمانی از سه جزء مهم هیجان‌ات مثبت، رضایت از زندگی و فقدان عواطف منفی تشکیل می‌شود. شادی یک حالت روانی است

^۱. Phelan

که پس از برآورده شدن امیال انسانی ایجاد شده، و انکار واقعیت‌ها و ندیدن مشکلات خود و دیگران نیست (دینر^۱ و همکاران، ۱۹۹۷). با توجه به این که تعاریف مختلفی از شادمانی به عمل آمده، ضرورت یک تعریف عملیاتی از شادمانی و به تبع آن شاداب سازی مدارس احساس می‌شود.

در این مقاله منظور از شادمانی، همان ارزیابی مطلوب از فضای مدارس توسط معلمان است که از طریق یک پرسشنامه محقق ساخته (پیوست ۱) بوده که شامل، شاداب سازی مدارس، ایجاد فضای مناسب در مدارس، به نحوی که موجب گردد معلمین (از طریق پرسشنامه خودساخته) ارزیابی مطلوبی از بودن در چنین فضایی داشته باشند.

استاندارد چیست؟

استاندارد کردن به معنای سازش و هماهنگی است. در مفهوم کلی می‌توان آن را برقراری ضوابط و قواعد صحیح برای یکنواخت کردن انواع مشابه و یکی کردن مشخصات در هر روش و عملی که متضمن منافع اجتماعی، فنی و اقتصادی باشد، توصیف کرد (رونق، ۱۳۸۰). استاندارد در معنای اعم خود مترادف با نظم است. هر استاندارد نتیجه کوشش خاصی است که برای منظم کردن اجزا در زمینه معینی به عمل آمده و به تصویب مقام صالحی رسیده باشد. استاندارد کردن عبارت است از روال تنظیم و اعمال قاعده‌هایی به منظور ایجاد نظم، با در نظر گرفتن شرایط علمی و نیازمندی‌های ایمنی در زمینه کوششی معین برای منفعت گروهی افراد ذینفع یا ذی علاقه بوده، و به همکاری کلیه آنها به منظور پیشبرد اهداف اقتصادی، اجتماعی و خدماتی به لحاظ نفع عمومی بهتر و جامع‌تر می‌باشد. این رویه مبتنی بر نتایج استوار علوم، فنون و تجربه است و نه تنها پایه گسترش کنونی، بلکه مبنای تحول آینده را نیز تعیین می‌کند و بهتر است با پیشرفت زمان همگام باشد (خنیفر، ۱۳۸۳). در مورد استاندارد سازی مدارس ابتدایی نیز برای درک این موضوع، بهتر است تعریف عملیاتی آن ارائه گردد.

استاندارد مدارس ابتدایی، شامل شاخصه‌ها و معیارهایی است که توسط وزارت

^۱. Diener

آموزش و پرورش برای ساخت و طراحی فضاهای کالبدی مدارس ابتدایی تدوین شده و سازمان نوسازی و تجهیز مدارس نیز براساس آن به ساخت و بهسازی مدارس می‌پردازد.

بیان مسئله

سالیان متمادی است که مشکلات خاصی در آموزش و پرورش کشور ما به صورت پی‌درپی رخ می‌دهد. ذکر مواردی از قبیل انتقال محفوظات به دانش‌آموزان، عدم استفاده مناسب از امکانات و منابع آموزشی مدارس، کمبود منابع و تجهیزات آموزشی، بی‌انگیزه بودن معلمان، و غیرحرفه‌ای بودن بعضی از آنان، تراکم دانش‌آموزان در کلاس، بی‌انگیزه بودن آنان، افت تحصیلی، داشتن روحیهٔ مسابقه و رقابت به جای مشارکت و پایین بودن شور و نشاط در مدارس، همه در شمار کمبودها، مشکلات و مسائلی است که پیوسته مطرح بوده‌اند (آل یاسین، ۱۳۸۰). به نظر می‌رسد که بهتر است مدارس به عنوان مهم‌ترین جایگاه حضور نسل‌های آینده، محیط سالم و پویایی را دارا باشند. یکی از موضوعات مهمی که امروزه توجه پژوهش‌گران بی‌شماری را به خود معطوف ساخته است، موضوع شاداب‌سازی مدارس است زیرا مدارس، به نظر می‌رسد از جهات فیزیکی، کالبدی و مدیریتی موجب افسردگی تدریجی در دانش‌آموزان و معلمان می‌شوند. از میان این عوامل با توجه به موضوع پژوهش حاضر، بعد کالبدی مدارس مورد بررسی قرار می‌گیرد. در این راستا استانداردها و شاخصه‌هایی برای ساخت و بهسازی محیط فیزیکی مدارس توسط آموزش و پرورش تدوین شده که پژوهش‌های بسیاری حاکی از این موضوع است که مدارس منطبق بر این استانداردهای مصوب، نمی‌باشند. به عنوان مثال، علی‌خوانی (۱۳۸۳) در طی تحقیقی به این نتیجه رسید که مدارس ابتدایی شهر بروجن با استانداردهای آموزش و پرورش فاصله‌ی زیادی دارند. در چنین فضای فیزیکی انگیزه برای کار و فعالیت در مدارس افت نموده و به طبع شادابی در مدارس کاهش می‌یابد. حتی به نظر می‌رسد پاره‌ای از این استانداردها نیز ناکافی است، که نیاز به اصلاح و تکمیل دارند.

اهمیت و ضرورت تحقیق

چکیده‌های روانشناسی^۱ از سال ۱۸۸۷ تاکنون نشان می‌دهد که روانشناسی در طول تاریخ خود اغلب به احساسات منفی پرداخته است. از نوشته‌های موجود تعداد ۱۰۷۳۵ مقاله به خشم و پرخاشگری، ۷۰۸۴۵ مقاله به اضطراب و ۸۶۷۶۷ مقاله به افسردگی اختصاص یافته است. هم‌چنین، در ازای هر ۱۳ مقاله در زمینه‌های نامبرده، فقط یک مقاله به احساسات مثبت شادی، رضایت از زندگی و خرسندی و رضایت خاطر پرداخته است (مرادی، جعفری و عابدی، ۱۳۸۴). البته پرداختن به احساسات منفی نیز مهم است، چون این‌گونه احساسات زندگی انسان را غم‌انگیز می‌سازد و فرد را بر می‌انگیزاند که به دنبال راه‌حل باشد. در سال‌های اخیر، پژوهشگران به طور روز افزون به سلامت و تندرستی ذهنی علاقه‌مند شده‌اند (مایرز^۲، ۲۰۰۰). این موضوعات در بعد کوچکتی از جامعه، یعنی در آموزش و پرورش و مدارس زیرمجموعه آن تجلی پیدا می‌کنند.

حال، زمان آن فرا رسیده که بحث ایجاد محیط مناسب برای رشد و شکوفایی استعدادهای دانش‌آموزان به صورت جدی مورد توجه مدیران و مسئولین آموزشی قرار گیرد. به طور کلی می‌توان گفت یکی از غریب‌ترین نشانه‌های مشخص مدارس ما، غفلت از نشاط و شادی می‌باشد. مدرسه‌ای زنده و پویا است که عناصر شادی‌آفرین در آن فراوان بوده و اضطراب، افسردگی و غم در آن کم‌تر به چشم آید (جعفری، سیادت و بهاران، ۱۳۸۷). بنابراین حال باید دید ضرورت شاداب‌سازی مدارس برای دانش‌آموزان و معلمان چیست و جایگاه این موضوع در حوزه روانشناسی در کجا قرار دارد.

با شادی و نشاط زندگی معنی‌دار شده و به واسطه‌ی آن، امکان خودسازی برای نوجوانان و جوانان فراهم می‌شود، و این قشر می‌تواند پله‌های ترقی را به راحتی طی نمایند. جامعه‌ای زنده و پویا است که عناصر شادی‌آفرین در آن فراوان باشند. نشاط و شادابی در مدارس موجب رشد و شکوفایی در همه ابعاد وجودی یک دانش‌آموز و معلم می‌شود. در محیط شاد، ذهن انسان پویا، زبان او گویا و استعداد وی شکوفا می‌گردد. در واقع، توجه به عوامل موثر بر شادی همانا توجه به تمامی ارزش‌ها، خوبی‌ها و شایستگی‌ها است. کسانی که عوامل شادی‌آفرین را بشناسند، خواهند توانست شادتر

^۱. Psychological abstracts

^۲. Myers

زندگی کنند. معلمان و دانش‌آموزان نیز که از مهم‌ترین اقشار جامعه محسوب می‌شوند، در صورت برخوردار بودن از شادی حقیقی در ذات و شخصیت خود، احتمال موفقیت‌شان در تمامی شئون تحصیلی و معنوی وجود خواهد داشت (فضل‌الهی، اصفهانی و حق‌گویان، ۱۳۸۹). اهمیت شادابی و نشاط در مدرسه به ویژه در آن است که شوق دانش‌آموزان و معلمان را به مدرسه و فعالیت‌های جاری در آن برمی‌انگیزد. حال، زمان آن فرا رسیده که به این امر اساسی توجه جدی شود، زیرا که عوامل نشاط‌انگیز در مدارس موجب شکل‌گیری مهارت‌ها و نگرش‌های مطلوب در حوزه تربیت اجتماعی می‌شود. محیط با نشاط تسهیل‌کننده و افزایش‌دهنده یادگیری می‌باشد (صافی، ۱۳۷۱؛ ص. ۱۴).

پرسش‌های تحقیق

این تحقیق برای پاسخ به سوالات زیر انجام گرفت:

آیا رعایت استانداردهای طراحی فضاهای فیزیکی مدارس به شادابی دانش‌آموزان و معلمان کمک می‌کند؟

رعایت استانداردهای مربوط به رنگ فضای مدارس، تا چه حد به شادابی دانش‌آموزان و معلمان کمک می‌کند؟

آیا رعایت استانداردهای ابزارها و سایر امکانات آموزشی مدرسه به شادابی دانش‌آموزان و معلمان کمک می‌کند؟

آیا رعایت استانداردهای بهداشت مدارس به شادابی دانش‌آموزان و معلمان کمک می‌کند؟

روش

برای پاسخ به سوالات پژوهشی، تحقیق به صورت توصیفی - پیمایشی بوده و از روش زمینه‌یابی استفاده شده است. جامعه آماری نیز شامل معلمان ابتدایی ناحیه ۴ کرج بود. نمونه‌گیری به شکل خوشه‌ای انجام گرفت، به این صورت که به صورت تصادفی ۱۰ مدرسه، و از هر مدرسه، ۱۰ نفر از معلمان به صورت تصادفی انتخاب شدند. در کل ۱۰۰ نفر از معلمان آموزش و پرورش ناحیه ۴ کرج به عنوان اعضای نمونه انتخاب شدند. برای تعیین حجم نمونه نیز از روش کوکران استفاده شد. برای جمع‌آوری

اطلاعات هم از یک پرسشنامه خودساخته، با موضوع "عوامل نشاط انگیز در مدرسه از نظر معلمان" با مقیاس لیکرت استفاده شد. در این پرسشنامه برای هر کدام از سوالات تحقیق تعدادی از استانداردها به کار رفته در طراحی فضاهای کالبدی مدارس، مصوب آموزش و پرورش، موجود بود و از معلمان خواسته شد که تعیین کنند هر کدام از این استانداردها تا چه حد در شاداب سازی مدارس موثرند. روایی پرسشنامه از طریق نظر پنج تن از اساتید علوم تربیتی دانشگاه‌ها بررسی شد و برای تعیین پایایی نیز از روش آلفای کرونباخ استفاده گردید که مقدار آن $0/84$ محاسبه شد که حاکی از پایایی مطلوب پرسشنامه می‌باشد.

پس از جمع‌آوری داده‌ها و مرتب سازی آن‌ها برای تحلیل اطلاعات در آمار توصیفی، از شاخص‌های گرایش مرکزی مثل میانگین استفاده شد. و در بخش آمار استنباطی نیز از روش t تک‌نمونه‌ای استفاده گردید، تا معلوم شود بین میانگین نمونه، که حاصل تبدیل هر سنجه پرسشنامه به مقیاس فاصله‌ای با نمره ۰ تا ۵، و سپس گرفتن میانگین‌های نمرات سنجه‌های مربوط به یک سوال بود، میانگین جامعه که یک میانگین فرضی با نمره ۳ در نظر گرفته شده بود، تفاوت معناداری وجود دارد. در نهایت، اگر بین میانگین نمونه و جامعه تفاوت معنادار بود دو حالت پیش می‌آمد که این تفاوت حاکی از این بود که میانگین نمونه به طور معناداری از میانگین جامعه پایین‌تر است. در این صورت، نشان از ناکارآمدی استاندارد مورد نظر در ایجاد محیط شاداب در مدارس، در رابطه با سوالات تحقیق بود و برعکس. پس از تحلیل داده‌ها، نتایج زیر در رابطه با هر یک از سوالات پژوهشی به دست آمد.

یافته‌ها

در پژوهش حاضر چهار سوال مطرح شد و تحقیق در راستای پاسخ دادن به این سوال‌ها انجام گرفت. در ادامه، سوال‌های پژوهش و نتایج هر کدام به صورت مجزا خواهد آمد.

سوال اول پژوهشی: آیا رعایت استانداردهای طراحی فضاهای فیزیکی مدارس به شادابی دانش‌آموزان و معلمان کمک می‌کند؟

تاثیر استانداردهای طراحی فضاهای فیزیکی مدارس در شادابی محیط مدرسه از

دیدگاه معلمان با هفت گویه مورد بررسی قرار گرفت. هر یک از این گویه‌ها شامل یک بخش از استانداردهای مربوط به این بخش می‌شدند. همان‌طور که در جدول شماره ۱ مشهود است، میانگین نمرات داده شده افراد نمونه، به هفت گویه این سوال عدد $۲/۲۵۷۲$ بوده که از میانگین فرضی جامعه یعنی عدد سه، $۰/۴۷۲۸$ کم‌تر است و با توجه به این که میزان معناداری عدد $۰/۰۰۷$ می‌باشد، تفاوت هم در سطح $۰/۰۵$ و هم در سطح $۰/۰۱$ معنادار است.

با توجه به موارد بالا، نتایج حاکی از آن است که استانداردهای طراحی فضاهای فیزیکی مدارس با توجه به نظر معلمان، به صورت معناداری پایین‌تر از آن است که بتواند محیط شاد و با نشاطی را برای معلمان ایجاد نماید. در ادامه، برای بررسی بیشتر

جدول ۱- نتایج حاصل از آزمون t برای سوال اول پژوهشی

تعداد افراد نمونه	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	درجه آزادی	میزان معناداری	مقدار تفاوت میانگین نمونه از میانگین جامعه
۱۰۰	۲/۵۲۷۲	۱/۷۰۴۱۰	- ۲/۷۷۴	۹۹	۰/۰۰۷	- ۰/۴۲۸

جدول ۲- نتایج مربوط به گویه‌های سوال اول پژوهشی

گویه‌ها	۱	۲	۳	۴	۵	میانگین
۱-۴۵. مترمربع مساحت کلاس آموزش دروس نظری در فراوانی درصد	۳۴	۳۷	۲۰	۸	۱	۲/۰۵
۲-۵۴. مترمربع مساحت کلاس آموزش دروس تجربی در فراوانی درصد	۳۴	۳۷	۲۱	۷	۱	۲/۰۳
۳-۳۶. نفر هرگروه دانش آموزی در مدارس شهری فراوانی درصد	۵۵	۴۱	۴	۰	۰	۱/۴۹
۴- در مدارس تا دو طبقه، وجود یک اتاق استراحت معلمان با یک آبدارخانه و در مدارس سه طبقه دو اتاق استراحت معلمان در دو طبقه مجزا یا دو آبدارخانه فراوانی درصد	۳	۲۲	۵۳	۱۷	۵	۲/۹۹
۵- حداقل مساحت یک دفتر کار ۹ مترمربع فراوانی درصد	۶	۶۹	۲۴	۳	۰	۲/۲۶
۶- یک عدد آبخوری به ازای هر ۳۰ تا ۴۰ دانش آموز به مساحت یک مترمربع و وجود حداقل دو عدد آبخوری در مدرسه فراوانی درصد	۱۷	۵۹	۲۱	۳	۰	۲/۱
۷- در نظر گرفتن ۰/۳ تا ۰/۵ مترمربع فضای سبز به ازای هر نفر فراوانی درصد	۰	۰	۴۴	۴۴	۱۲	۳/۶۸

به تحلیل نتایج یک به یک گویه های این سوال می پردازیم. براساس جدول شماره ۲، میانگین نمرات داده شده به گویه های این سوال (استانداردهای مربوط به فضاهای فیزیکی مدارس) از $1/49$ تا $3/68$ در نوسان است. از بین استانداردهای مربوط به سوال اول پژوهشی، گویه های ۱، ۲، ۳، ۵ و ۶ در ایجاد محیط شاداب در مدرسه، پایین تر از متوسط، یعنی پایین تر از ۳ ارزیابی شدند، گویه ۷ نیز برعکس، بالاتر از متوسط ارزیابی گردید و گویه ۴ نیز متوسط ارزیابی شد. سوال دوم پژوهشی: رعایت استانداردهای مربوط به رنگ فضای مدارس، تا چه حد به شادابی دانش آموزان و معلمان کمک می کند؟

دیدگاه معلمان در مورد تاثیر استانداردهای مربوط به رنگ مدارس در شادابی محیط مدرسه با هفت گویه مورد بررسی قرار گرفت. هر یک از گویه ها شامل یک بخش از استاندارد مربوط به رنگ مدارس می شدند. همان طور که در جدول شماره ۳ مشهود است، میانگین نمرات داده شده افراد نمونه به هفت گویه این سوال عدد $3/4856$ به دست آمد که از میانگین فرضی جامعه یعنی عدد سه، $0/4856$ بیشتر است و با توجه به این که میزان معناداری عدد صفر می باشد، تفاوت هم در سطح $0/05$ و هم در سطح $0/01$ معنادار است.

با توجه به موارد بالا، نتایج حاکی از آن است که استانداردهای مربوط به رنگ فضای مدارس به صورت معناداری بالاتر از آن حدی است که ما به صورت فرضی در نظر گرفته بودیم، یعنی عدد سه. پس استاندارد رنگ مدارس از دیدگاه معلمان به ایجاد فضای شاد و با نشاط در مدارس کمک می کند. در ادامه، برای بررسی بیشتر به تحلیل نتایج یک به یک گویه های این سوال می پردازیم.

همان طور که در جدول شماره ۴ مشاهده می کنید، میانگین نمرات داده شده به گویه های این سوال از $2/12$ تا $4/52$ در نوسان است. از بین استانداردهای مربوط به این سوال پژوهشی، گویه های ۴ و ۶ در ایجاد محیط شاداب در مدرسه، پایین تر از متوسط، یعنی پایین تر از ۳ ارزیابی شدند؛ و گویه های ۱، ۲، ۳، ۵ و ۷ برعکس، بالاتر از متوسط ارزیابی شدند.

سوال سوم پژوهشی: آیا رعایت استانداردهای ابزارها و سایر امکانات آموزشی مدرسه به شادابی دانش آموزان و معلمان کمک می کند؟

تاثیر استانداردهای ابزارها و امکانات آموزشی مدارس در شادابی محیط مدرسه از دیدگاه معلمان، با شش گویه مورد بررسی قرار گرفت. هر یک از این گویه‌ها شامل یک بخش از استانداردهای ابزارها و امکانات آموزشی مدارس می‌شدند. همان‌طور که در جدول شماره ۵ مشهود است، میانگین نمرات داده شده افراد نمونه، به شش گویه این سوال عدد ۳/۳۱۸۹ به دست آمد که از میانگین فرضی جامعه یعنی عدد سه، ۰/۳۱۸۹ بیشتر است و با توجه به این که میزان معناداری عدد صفر می باشد، تفاوت هم در سطح ۰/۰۵ و هم در سطح ۰/۰۱ معنادار است.

با توجه به موارد بالا، نتایج حاکی از آن است که استانداردهای مربوط به ابزارها و امکانات آموزشی مدارس به صورت معناداری بالاتر از آن چیزی هستند که ما به صورت فرضی در نظر گرفته بودیم، یعنی عدد سه. پس این قبیل استانداردها، از دیدگاه معلمان

جدول ۳- نتایج حاصل از آزمون t برای سوال دوم پژوهشی

تعداد افراد نمونه	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	درجه آزادی	میزان معناداری	مقدار تفاوت میانگین نمونه از میانگین جامعه
۱۰۰	۳/۴۸۵۶	۰/۴۳۳۱۸	۱۱/۲۱	۹۹	۰	۰/۴۸۵۶

جدول ۴- نتایج مربوط به گویه‌های سوال دوم پژوهشی

گویه‌ها	۱	۲	۳	۴	۵	میانگین
سقف کلاس به رنگ روشن (به ویژه سفید باشد یا به رنگ کرم و صورتی روشن)	۰	۰	۱۹	۴۴	۳۷	۴/۱۸
تخته کلاس به رنگ مات و تیره	۵	۱۴	۴۰	۳۲	۹	۳/۲۶
همه‌هنگ بودن رنگ در با دیوار کلاس	۰	۰	۸	۳۳	۵۹	۴/۵۱
دیوارهای کلاس به یکی از رنگ‌های آبی کم رنگ، کرم، سبز خیلی کم رنگ، سفید، بژ	۴۶	۴۲	۴	۷	۱	۱/۷۵
مات بودن رنگ سطوح میز و صندلی شاگردان	۰	۰	۴	۴۰	۵۶	۴/۵۲
استفاده از رنگ‌های سرد و آرام در راهروها و راه پله (آبی کم رنگ، سبز)	۲۶	۵۰	۱۱	۱۲	۱	۲/۱۲
تیره تر بودن رنگ درهای ورودی کلاس ها و دفتر مدرسه از زمینه رنگی دیوارهای راهرو	۰	۰	۲۴	۳۵	۴۱	۴/۱۷

جدول ۵- نتایج حاصل از آزمون t برای سوال سوم پژوهشی

تعداد افراد نمونه	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	درجه آزادی	میزان معناداری	مقدار تفاوت میانگین نمونه از میانگین جامعه
۱۰۰	۳/۲۱۸۹	۰/۳۸۶۷۶	۵/۶۶	۹۹	۰	۰/۲۱۸۹

جدول ۶- نتایج مربوط به گویه‌های سوال سوم پژوهشی

گویه‌ها	۱	۲	۳	۴	۵	میانگین
عدم ضرورت وجود سالن چند منظوره برای مدارس ۹۰ نفر دانش آموز و کمتر	۱۵	۴۸	۳۰	۷	۰	۲/۲۹
مساحت سالن چند منظوره برای اجتماعات، نمایش، سخنرانی و برگزاری نماز به تعداد نصف کل دانش آموزان مدرسه	۰	۰	۱۱	۴۷	۴۲	۴/۳۱
تخصیص حداقل ۷۰ مترمربع برای سالن اصلی، سکوی نمایش، اتاق گرم و انبار تجهیزات	۰	۰	۱۰	۵۵	۳۵	۴/۲۵
برخورداری از کتابخانه به ابعاد (۵*۶) متر	۲	۵۴	۴۱	۳	۰	۲/۴۵
وجود نمازخانه به ابعاد (۳*۵) متر	۱۹	۵۴	۲۶	۱	۰	۲/۰۹
برخورداری از تجهیزات آموزشی به فراخور مقطع و پایه تحصیلی.	۰	۹	۲۹	۱۲	۵۰	۴/۰۳

به ایجاد فضای شاد و با نشاط در مدارس کمک می‌کنند. در ادامه، برای بررسی بیشتر، به تحلیل نتایج یک به یک گویه‌های این سوال پرداخته می‌شود. همان‌طور که در جدول شماره ۶ مشاهده می‌کنید، میانگین نمرات داده شده به گویه‌های این سوال از ۲/۰۹ تا ۴/۴۵ در نوسان است. از بین استانداردهای مربوط به این سوال پژوهشی، گویه‌های ۱، ۴ و ۵ در ایجاد محیط شاداب در مدرسه، پایین‌تر از متوسط، یعنی پایین‌تر از ۳ ارزیابی شدند. گویه‌های ۲، ۳ و ۶ برعکس، بالاتر از متوسط ارزیابی شدند.

سوال چهارم پژوهشی: آیا رعایت استانداردهای بهداشت مدارس به شادابی دانش آموزان و معلمان کمک می‌کند؟

تاثیر استانداردهای بهداشت مدارس در شادابی محیط مدرسه از دیدگاه معلمان، با

چهار گویه مورد بررسی قرار گرفت. هریک از این گویه‌ها شامل یک بخش از استانداردهای بهداشت مدارس می‌شدند. همانطور که در جدول شماره ۷ مشهود است، میانگین نمرات داده شده افراد نمونه، به چهار گویه این سوال عدد ۱/۵۴ به دست آمد که از میانگین فرضی جامعه یعنی عدد سه، ۱/۴۶ کمتر است و با توجه به این که میزان معناداری عدد صفر می باشد، تفاوت هم در سطح ۰/۰۵ و هم در سطح ۰/۰۱ معنادار است.

با توجه به موارد فوق، نتایج نشان می‌دهد که استانداردهای بهداشت مدارس با توجه به نظر معلمان، به صورت معناداری پایین‌تر از آن هستند که بتوانند محیط شاد و با نشاطی را برای معلمان ایجاد نمایند. در ادامه، برای بررسی بیشتر به تحلیل نتایج یک به یک گویه‌های این سوال می‌پردازیم.

همان‌طور که در جدول شماره ۸ مشاهده می‌کنید، میانگین نمرات داده شده به گویه‌های این سوال از ۱/۵۳ تا ۴/۹۹ در نوسان است. از بین استانداردهای مربوط به این سوال پژوهشی، گویه‌های ۳ و ۴ در ایجاد محیط شاداب در مدرسه، پایین‌تر از متوسط، یعنی پایین‌تر از ۳ ارزیابی شدند. گویه‌های ۱ و ۲ برعکس، بالاتر از متوسط ارزیابی شدند.

جدول ۳- نتایج حاصل از آزمون t برای سوال چهارم پژوهشی

تعداد افراد نمونه	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t تک‌نمونه‌ای	درجه آزادی	سطح معناداری	مقدار تفاوت میانگین نمونه از میانگین جامعه
۱۰۰	۱/۵۴	۰/۵۳۹۷۳	-۲۷/۰۵	۹۹	۰	-۱/۴۶

جدول ۴- نتایج مربوط به گویه‌های سوال چهارم پژوهشی

گویه‌ها	۱	۲	۳	۴	۵	میانگین
وجود یک عدد انبار وسایل نظافت و شستشو در هر طبقه	۰	۰	۲	۵	۹۳	۴/۹۱
فراوانی درصد	۰	۰	۲	۵	۹۳	
مسطح و قابل شستشو بودن و لغزنده نبودن و مقاوم بودن	۰	۰	۱	۰	۹۹	۴/۹۹
کف کلاس‌ها، راهروها و پله‌ها	۰	۰	۱	۰	۹۹	
وجود یک سرویس بهداشتی به مساحت ۳/۶ مترمربع به ازای ۳۰ تا ۴۰ نفر دانش آموز	۵۰	۴۷	۳	۰	۰	۱/۵۳
فراوانی درصد	۵۰	۴۷	۳	۰	۰	
دارا بودن یک سرویس بهداشتی به مساحت ۳/۶ مترمربع به ازای هر پنج کلاس	۴۸	۵۰	۲	۰	۰	۱/۵۴
فراوانی درصد	۴۸	۵۰	۲	۰	۰	

بحث و نتیجه گیری

شادی و شادمانی موضوعی است که به نظر می‌رسد در تحقیقات محققین کمتر به آن پرداخته شده است. شادمانی به معنی ارزشیابی افراد از خود و زندگی‌شان به نحو مطلوب و مثبت می‌باشد. بهتر است مدارس به عنوان مهم‌ترین جایگاه حضور نسل‌های آینده، محیط سالم و پویایی را دارا باشند. یکی از موضوعات مهمی که امروزه توجه پژوهش‌گران بی‌شماری را به خود معطوف ساخته است، موضوع شاداب‌سازی مدارس است، زیرا مدارس، به نظر می‌رسد از جهات فیزیکی، کالبدی و مدیریتی موجب افسردگی تدریجی در دانش‌آموزان و معلمان می‌شوند. از میان این عوامل با توجه به موضوع پژوهش حاضر، بعد کالبدی مدارس مورد بررسی قرار گرفت. در این راستا، استانداردها و شاخصه‌هایی برای ساخت و بهسازی محیط فیزیکی مدارس توسط آموزش و پرورش تدوین شده که پژوهش‌های زیادی حاکی از این موضوع است که مدارس منطبق بر استانداردهای مصوب نیستند. هدف پژوهش حاضر، بررسی دیدگاه معلمان در مورد اثرگذاری استانداردهای طراحی فضاهای فیزیکی، رنگ، امکانات و بهداشت مدارس در ایجاد محیط شاداب در مدارس بود. برای نیل به این هدف، تحقیق به شکل توصیفی-زمینه‌یابی انجام شد و از یک پرسشنامه محقق ساخته برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده شد. جامعه‌ی آماری نیز شامل معلمان ابتدایی ناحیه چهار کرج بود که نمونه‌ای صد نفری از آن‌ها به شکل خوشه‌ای انتخاب شد. سپس برای تحلیل آماری از میانگین و روش t تک‌نمونه‌ای استفاده شد.

نتایج تحقیق حاکی از آن بود که برخی از استانداردهای ساخت و بهسازی مدارس برای تامین محیط شاد در مدارس نامناسب می‌باشد؛ و بهتر است استانداردهای جدیدی توسط نهادهای مسئول تدوین شود که این اشکال‌ها بر آنها وارد نباشد. از جمله استانداردهایی که در این زمینه نیاز به اصلاح در آنها دیده می‌شوند عبارتند از استانداردهای:

طراحی فضای فیزیکی مدارس.

بهداشت مدارس.

در رابطه با استانداردهای مربوط به امکانات و ابزارهای آموزشی و رنگ مدارس اگرچه نتایج تحقیق حاکی از تاثیر مطلوب این استانداردها در حالت کلی، در ایجاد فضای

شاداب در مدارس است؛ با این حال برخی استانداردهای جزئی در رابطه با امکانات و رنگ مدارس برای ایجاد محیط شاد در مدارس کافی به نظر نمی‌رسند و نیاز به اصلاح دارند.

علاوه بر موارد پیش گفته، ضرورت به‌روز رسانی و تدوین استانداردهایی متناسب با تغییرات عصر جدید به نظر می‌رسد. به عنوان مثال، ضرورت تدوین استانداردهایی برای مدارس هوشمند از این جمله است (عظیمی و همکاران، ۲۰۱۳)؛ چراکه با وجود تاکید آموزش و پرورش بر هوشمندسازی مدارس، تاکنون استانداردهای مدونی در این راستا تدوین نشده است تا در اختیار سازمان نوسازی و توسعه و تجهیز مدارس قرار بگیرد تا این سازمان وابسته به آموزش و پرورش در ساخت و بهسازی مدارس از این استانداردها تبعیت نماید. در کنار بحث استانداردسازی، اجرا نمودن و سازگاری با استانداردهای مصوب، موضوع مهم دیگری است، که نیاز به توجه دارد. با وجود این‌که طی این پژوهش ما به این نتیجه رسیدیم که بسیاری از استانداردهای ساخت و بهسازی مدارس از جهت تامین محیط شاد در مدارس ضعیف می‌باشند، ولی همین استانداردهای ناقص و ناکافی به درستی اجرا نمی‌شوند. پژوهش‌های زیادی این موضوع را اثبات نموده است. برای مثال، علی‌خوانی (۱۳۸۳) طی پژوهشی نشان داد که مدارس ابتدایی شهر بروجن با استانداردهای آموزش و پرورش فاصله زیادی دارند.

پس با توجه به موارد مذکور، به نظر می‌رسد برای ایجاد محیط مفرح در مدارس (از جهت بعد کالبدی مدارس)، در وهله‌ی اول نیاز به تغییر و اصلاح برخی از استانداردهای موجود و تدوین استانداردهای جدید در حوزه‌هایی مثل هوشمندسازی مدارس می‌باشد؛ و در وهله دوم، تعهد آموزش و پرورش به اجرایی نمودن استانداردهای مصوب چراکه هرچه‌قدر هم استانداردها متعالی و خوب تدوین شوند تا مادامی که اجرایی نگردند تغییر مطلوبی در وضع کالبدی مدارس ایجاد نمی‌گردد.

در خاتمه، لازم به ذکر است که در اجرای این تحقیق محدودیت‌هایی از جهت دسترسی به منابع اطلاعاتی و مشکلات اداری انجام تحقیق وجود داشت که روند اجرای این پژوهش را با موانعی رو به رو نمود. با توجه به محدودیت‌های ذکر شده و با در نظر گرفتن این موضوع که تحقیق حاضر در مدارس ابتدایی ناحیه چهار کرج انجام گرفته و نتایج این تحقیق قابل تسری به جامعه مذکور و جوامع مشابه است؛ لازم به نظر

می‌رسد تحقیقات دیگری در نقاط دیگر کشور و با روش‌های مختلف در این حوزه انجام پذیرد.

منابع

- آل یاسین، میترا. (۱۳۸۰). شادی و نشاط در محیط مدرسه. تربیت، شماره ۱.
- جعفری، ابراهیم؛ عابدی، محمدرضا و دریکوندی هدایت الله. (۱۳۸۱). شادمانی و عوامل مؤثر بر آن. تازه‌های علوم شناختی، ۴ (۳)، ۵۰-۵۶.
- جعفری، سید ابراهیم؛ سیادت، سید علی و بهادران، نرگس. (۱۳۸۷). بررسی عوامل مؤثر در شادمانی مدارس. روان‌شناسی و علوم تربیتی (اندیشه‌های نوین تربیتی)، شماره ۱۴، ۳۱-۴۴.
- خنیفر، حسین. (۱۳۸۳). درآمدی بر استاندارد سازی منابع انسانی در آموزش و پرورش. نشریه روان‌شناسی و علوم تربیتی (دانشگاه تهران)، ۶۹، ۱۵۳-۱۷۴.
- دریکوندی، هدایت‌الله. (۱۳۸۱). بررسی عوامل نشاط انگیز در دانش‌آموزان مدارس راهنمایی شهر اصفهان از نظر مدیران و مربیان پرورشی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی، دانشگاه اصفهان، چاپ نشده.
- رونق، یوسف. (۱۳۸۰). مطالعه کار و استاندارد شغل. تهران: مرکز آموزش مدیریت دولتی.
- صافی، احمد. (۱۳۷۱). اهمیت و ضرورت جذب، تربیت و تامین مدارس در ایران. فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش، ۱ (۳)، ۱۴.
- نصوحی دهنوی، محمود؛ احمدی، سیداحمد و عابدی، محمدرضا. (۱۳۸۳). رابطه بین میزان شادمانی و عوامل آموزشی دانش‌آموزان دبیرستانی. دانش و پژوهش در روانشناسی، ۱۹.
- علی‌خوانی، نوالله. (۱۳۸۳). میزان انطباق فضاهای آموزشی مدارس ابتدایی شهر بروجن با استانداردهای ایران و یونسکو. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته تکنولوژی آموزشی، دانشگاه تربیت معلم تهران، چاپ نشده.
- فضل‌الهی، سیفالله؛ جهانگیر اصفهانی، نرگس و حق‌گویان، زلفا. (۱۳۸۹). سنجش میزان و عوامل مؤثر بر شادی دانشجویان پردیس قم دانشگاه تهران. فصل‌نامه علمی - پژوهشی روان‌شناسی و دین، ۳ (۴)، ۱۰۸ - ۸۹.

- کامیاب، زهره؛ حسین پور، محمد و سودانی، منصور. (۱۳۸۸). بررسی اثربخشی آموزش شادمانی به شیوه فوردایس بر افزایش شادمانی بیماران مبتلا به دیابت. *دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان)* (۴۲)، ۱۰۸-۱۲۳.
- گوتک، جرال‌دال. (۱۳۹۰). *مکاتب فلسفی و آراء تربیتی (محمد پاک‌سرشت، مترجم)*. تهران: سمت.
- مرادی، مریم؛ جعفری، سید ابراهیم و عابدی، محمدرضا. (۱۳۸۴). شادمانی و شخصیت: بررسی مروری. *نشریه روان‌شناسی و علوم تربیتی (تازه‌های علوم شناختی)*، ۲۶، ۶۰-۷۱.
- هی، ل. (۱۳۸۰). *شفای زندگی (گیتی خوشدل، مترجم)*. تهران: پیکان.
- Argyle, M. (1996). *The social psychology of leisure*. London: Routledge.
- Argyle, M. (2001). *The psychology of happiness*. London: Routledge.
- Azimi, S. & Fazelian, P. (2013). New trends and approaches in instructional design and technology. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 82, 525 – 528.
- Berry, D. S., & Hansen, J.S. (1996). Positive asset, negative affect, and social interaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71, 796-809.
- Buss, D. (2000). The evolution of happiness. *American psychologist*, 55, 15-23.
- Byrd, k. R., Lear, D., & Schwenka, S. (2000). Mysticism as a predictor of subjective well-being. *International Journal for the Psychology of Religion*. 10, 259-269.
- Diener, E., Oishi, S., & Tiandis, H. (1997). The shifting basis of life satisfaction judgements across cultures: Emotions versus norms. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 482-93.
- Huppke, R. W . (2001). Study finds community work linked to happiness. retrieved 2012, from <http://archive.nando.time.../O,2107,500045722-500698037-503784788-O,00.html?Printe>.
- Kuller, R. C. (1992). Health and behavior of children in classrooms with and without windows. *Journal of Environmental Psychology*, 12, 305-317.
- Liaghatdar, M. J., Jafari, M., Abedi, M. R., & Samiee, F. (2008). Reliability and validity of the Oxford happiness inventory among university students in Iran. *The Spanish Journal of Psychology*, 11, 310-313.
- Lu, L., & Argyle, M. (1991). Happiness and cooperation. *Personality and Individual Differences*, 2, 1019-1030.
- Lykken, D. (1999). *Happiness: What Studies on Twins Show us About Nature and Happiness Set Point*. New York: NY: Golden Books.
- Lyubomirsky, S. (2001). Why are some people happier than others? *Psychologist*, 56, 239-249.
- Myers, D. G. (2000). The friends and faith of happy people. *American Psychologist*, 12, 56-57.

Phelan, R. (1998). The relationship between student and teacher perception of the organization climate of their school. Retrieved 2012, from <http://www.lib.umi.com/dissertations/previwe>

Philips, D. L. (1967). Social participation and happiness. *The Ameircan Journal of Sociology*, 72, 479-488.

Reiss, S. (2001). Secrets of happiness. *Psychology Today*, 34, 50-55.

Rittner-Heir, R .M. (2002). Color and light in learning. *School Planning and Management*, 41, 57-58,60-61.

Rose, R. (2000). How much dose social capital add to individual health? A survey study of Russians. *Social Science & Medicine*, 51, 1421-1435.

Ross, C. E. (1989). Explaining the social patterns of depression: Control and problem-solving or support and talking. *Journal of Health and Social Behavior*, 30, 206-219.

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), PP. 68-78.

Thompson, S. (2003). Color in education. *School Planning and Management*, 42, 30-32.